

The Holy See

DISCORSO DI PAOLO VI AI PARTECIPANTI AL II CONVEGNO INTERNAZIONALE DEI CANONISTI

Sabato, 25 maggio 1968

Salvere libenter iubemus vos, perinsignes cultores disciplinarum iuris, hac in urbe Roma, quam summo consensu omnes agnoscunt fuisse iuris veluti altricem patriam eique incunabula dedisse. Nominatim autem pergratum est Nobis salutare vos, studiosi iuris canonici, qui praesentia vestra hodie pernobilem animi affectum declaratis, quo in ipso beatissimi Petri Successore Ecclesiam colitis ac veremini. Pro hisce pietatis et observantiae officiis gratiam vobis habemus quam maximam.

1. Huius occursus praeclaram opportunitatem praebet Conventus ex universis Nationibus iuris canonici cultorum, qui quidem provide coactus est, cum decem condantur lustra, ex quo Codex iuris canonici vigere coepit, ibique sermo Latinus adhibetur, qui sane lingua est Ecclesiae. Vos autem alloquimur, dum pleno et alacri itinere procedit labor et opus Commissionis, quae ideo constituimus ut leges iuris canonici (secundum praescripta Oecumenici Concilii Vaticani secundi) renovarentur.

Ex his rerum adiunctis, quae auspiciato una simul coeunt, occasionem nanciscimur una vobiscum aliquid attingendi, quod disceptationum vestrarum princeps efficit argumentum: id est sacrorum canonum disciplina.

Nemo commodius quam vos, dilectissimi Nobis filii et honorabiles viri, potest exactiore iudicii libramento aestimare, quodnam sit munus atque officium iuris, communioni et societati hominum interserti. Omnes profecto iuris rationes vinculo quodam, quod frangi nequit, cohaerent, secundum teleologicum consilium salutis a Deo Creatore initum, cum excellentia et dignitate personae humanae. Nam ius nihil aliud est nisi tutum praesidium, quo commune bonum cum auctoritate legitime disponitur et provehitur; idque contra quoslibet externos interventum defendit et tutatur inviolabilem autonomiam, in cuius finibus omnis homo reapse capax fit cum recta sua conscientia ea quae ad perfectionem suae humanae personae pertinent ad effectum deducendi.

Huius rei causa valde iuvat Nos in memoriam nunc revocare, vicesimum impleri annum sollemnis illius Declarationis, qua expressa est maturior et definitior conscientia ad ius pertinentium partium: loquimur de Declaratione universali iurium hominis, sancita a Coetu generali Nationum Unitarum, Lutetiae Parisiorum die decima decembris anno millesimo nongentesimo quadragesimo octavo.

Quodsi nos attente consideramus hominem ut christianum atque membrum populi Dei in Ecclesiae vita, plane intellegimus, iuris functionem minime alienari a mysterio salutis, neque, ut ita dicamus, in eius limine suum gradum sistere. Quidquid enim personam humanam universe spectat, prorsus refertur ad efficientiam divini consilii salutis. Quare cum ea et propter eam oeconomia salutis complectitur etiam patrimonium iurium, quippe cum haec, cum iustitia et cum persona humana, inscindibili nexu sint coniuncta.

Cum igitur ius certa pars sit ad praecipuam temperationem humanae communitatis pertinens, in eo ipso posita etiam tutela et custodia est dignitatis christifidelis, quatenus is configuratur Christo, et filius est Excelsi. Nimirum idem ius «ecclesiali» coetui dat suppeditatque, si ita fari Nobis licet, contextus et fundamenta necessitudinum et rationum, quibus inseritur florescentis christianae vitae vigor, scilicet respectu habito universarum facultatum quae ei propria sunt usque ad adipiscendam «mensuram aetatis plenitudinis Christi» (*Eph.* 4, 13). Hinc praeterea in Ecclesia germinat et floret caritas, amor scilicet qui, ut evangelicum fermentum, cuncta penetrat, cuncta alit, consecrat, cuncta in Christo coagmentat et in unum colligit. Denique huic iuridicalium statutorum contextui vis atque efficientia pastoralis muneris adiciuntur, quod quidem, etsi non idem atque iuridica ratio est neque in eam convertitur, tamen et reapse alacri cura efficitur et, altera ex parte, obsequio fiduciae pleno excipitur, prout in iuris ordinatione firmum praesidium invenerit.

2. Ceteroqui in ecclesiastica etiam societate ius, uti tale stare non potest neque efficaciter agere videtur, nisi certa congruentique regula definiatur apteque in ordine rerum describatur. Lex igitur, cum eam iuris natura postulet, existimanda non est ab Ecclesiae compage abhorrere, quasi sit corpus extraneum, quod quis in eiusdem compositione violenter defixerit. E contra, canonica lex talis profecto est, ut maximi momenti munus in Ecclesiae vita exsequi debeat, ut nempe omnia fulciat et tutetur et foveat incepta communia, quae ad christianam vitam fidelius usque et constantius vivendam suscipiuntur. Quoniam vero christianae vitae progressio pastorale vicissim ministerium poscit, id proprium peculiareque legum ecclesiasticarum est opus, ut eae probe respondeant variis ac multiplicibus necessitatibus actionis pastoralis apertas ostendens vias, quibus ipsa disposite ad effectum deducatur.

Ad huiusmodi ergo munus revera perfungendum canonicae leges, quas «positivas» appellant, inertes vel immotae nullo pacto sunt; sed, dum in praecipuo suo opere incommutabiles perstant, certis quibusque temporibus, pro rerum humanarum varietate, suum partium ordinem sibi que peculiare formulas secundum iuris scientiam renovant atque redintegrant. Quam ob rem immensus paene numerus textuum ac monumentorum, unde «Fontes Iuris Canonici» constant, in quas potissimum canonici iuris periti suam intendunt mentem doctissimis vacantes

pervestigationibus, non est - ut cuius parum subtiliter inspicienti vel praeiudicatae opinioni obsecuto videri potest - rudis quaedam moles normarum, quae quasi sint aliae subter alias positae; sed, dummodo debito in lumine collocetur, id tantum demonstrat planeque testatur, quo assiduo scilicet nisu Ecclesia suarum legum corpus diversis aetatibus variisque rerum vicibus recognoverit, continuum Populi Dei processum semper adiutura. Canonica enim lex non impedit, sed incitat, non imminuit, sed sustentat, non coercet, sed provehit atque tuetur perenne christianae veri nominis vitae incrementum, adspirante sine ulla intermissione gratia Spiritus Sancti. Quam ob causam praesens canonicarum legum renovatio ad quandam a rebus abstractam structuram in antecessum minime conformanda erit, quae iis tantum respondeat postulatis, in intima totius legum statuendarum rationis dialectica vi, ut ita dicamus, insitis; neque pariter haec renovatio radicibus apparanda erit, ut scilicet eo solummodo spectet, ut in locum publicarum legum, quae nunc obtinent, normae mere novae variaequae substituantur. Huiusmodi autem instauratio in legum iam latarum regione suum habebit exitum, ut quaecumque superflua et consumpta habentur, inde tollantur, ut quaecumque iam desiderantur, ad nova postulata quod attinet, in rem deducantur, ut normarum universitas novam accipiat formam quae maiore cohaerentia in universum ditetur, ut denique germana illa et sincera sive canonicae legis sive eiusdem muneris natura magis perspicua videatur eademque aptius agnoscat.

Hanc viam alacris sequitur a Nobis condita Commissio. Neque parvi ponderis aut momenti ea censenda sunt, quae iam ad effectum sunt deducta. Coetus ad studia exercenda instituti multas iam adumbratas formas seu «schemata» canonum, id est fere sescenta, confecerunt, quae Patribus Cardinalibus ad expendendum tradentur, deinde mittentur Episcopis. Perbreve tempore Cardinalium Commissio congregabitur, cuius erit de novo Codice ordinatim concinneque distribuendo statuere. Sed quantum operis est adhuc faciendum! Vos igitur, filii clarissimi ac dilectissimi, rogamus, ne egregiam operam vestram ad hoc arduum graveque inceptum desinatis conferre. Labores Vestri ac studia, fructus pervestigationum, a vobis ad exquisitae doctrinae rationem peractarum, eximium praebebunt adiumentum Ecclesiae, quae hisce temporibus, leges renovans suas, non alio contendit, quam ut iisdem legibus suis confirmet ac tueatur sinceram illam novamque impulsionem ad vitam christianam instaurandam, quam Concilium Vaticanum Secundum exoptavit atque promovit.

3. Verumtamen addamus oportet, fore ut fructus praestantissimus canonicarum legum recognitarum illo solum tempore et illo tantum modo percipiantur, quibus leges Ecclesiae convictui et societati Populi Dei revera inserantur. Hoc enim nisi fieret, si leges ecclesiasticae, quamvis accuratissime conscriptae et rectissime dispositae, in hominum usu et consuetudine ignorarentur, aut vocarentur in controversiam, aut respuerentur, vanae, pro dolor, inertes et salubri efficacitate destitutae manerent; atque adeo impulsio ad renovationem, nisi in usu niteretur, ad quem leges essent deductae, infirmaretur vel esset fortasse fluxa et evanida ac procul dubio minus sincera et certa. Ad hoc ipsum quod attinet, non desunt quidem causae dubitationis et anxietatis. Quemadmodum notum est, hac aetate nostra non paulum pervagatus est ille quidam habitus mentis, ex quo legibus canonicis et omnibus, quae eas veluti repraesentant vel aliquo modo

harum sunt praedita auctoritate, more scepticorum diffiditur vel repugnatur, eaque negleguntur atque etiam despiciuntur. Qui habitus mentis multiplici ostenditur ratione, qua ex parte libet memorare plus aequo interdum extolli, etiam in sociali hominum consortione, ac saepe unite agnosci indolem charismaticam Ecclesiae vel eorum, qui arbitrentur se hanc sibi sumere posse; memoramus etiam immoderatus a quibusdam commendari potestatem personae humanae ad suum arbitrium sese gerendi, quae eo spectet, ut quivis heteronomi fines et quaevis vincula cuiuslibet auctoritatis, etsi legitimae, negentur.

Ut igitur eiusmodi deformitates emendentur, praeiudicatae evellantur opiniones et mentis errata auferantur, omnino necessarium est, ut germana forma Iuris Canonici legumque ecclesiasticarum proponatur eademque dilucida reddatur atque perspicua. Ex quo consequitur necessitas, urgens neque ullam recipiens dilationem, afferendi incrementa Iuris Canonici studiis. Hoc quippe officio certo ac definito, quod praetermitti non licet, universa tenetur Ecclesia; idem suscipi debet in cuiusvis ordinis institutione ac formatione christiana atque in singulis gradibus «ecclesialis» societatis; potissimum vero hoc pertinet ad illos quasi cardines subsidiorum rationis, quae Ecclesiae, ad has ipsas partes sibi peculiare obsequium, praesto est: ecclesiasticas dicimus studiorum Universitates et Magisteria et Instituta academica Iuris Canonici. Oportet sane curetur, ut iuvenes, praesertim sacerdotes, atque etiam laici, numero in dies augescentes et ex omnibus regionibus orbis terrarum advenientes, veluti novi tirones, eodem asciscantur; atque ut omnia subsidia technica et didactica amplificentur ac perficiantur, quibus professores munus suum efficacius queant explere. Plures ex vobis, qui hic adestis praesentes, modo apud sacra Theologiae Magisteria et studiorum Universitates in altiora Iuris studia incumbunt, sicut illa addecet doctrinarum domicilia; quam ob causam, vester labor - qui tantopere iam eminet ad doctrinarum investigationem quod attinet, ut supra diximus, cum ad ecclesiasticarum legum codicem efficiendum ordinandumque plurimum conferat - utilior ac pretiosior redditur adiuncto munere Iuris scientiam docendi et prolatandi. Maximi igitur ponderis et auctoritatis illud erit ministerium, quod, haec facientes, Ecclesiae sanctae navabitis, idemque fructibus ditabitur amplissimis; id ergo volumus Nostra laude et hortatione prosequi, quas vobis expromere placet, verba sumentes ab insigni illo atque perhumano Iuris Magistro, Ivone Chartusiano: *Quicumque ergo ecclesiasticus doctor ecclesiasticas regulas ita interpretatur aut moderatur, ut ad regnum charitatis cuncta quae docuerit vel exposuerit, referat, nec peccat, nec errat; cum salutis proximorum consulens, ad finem sacris institutionibus debitum pervenire intendat* (Prol. in Decretum; M.L. 161, 47-48). Vestras frequentantes scholas, vestra scripta legentes, accommodatis viis ac rationibus efficacis Vestri magisterii discentes, iuvenes germanum Ecclesiae Iuris sensum cognitionemque adipiscentur; vobis ducibus atque doctoribus tales educabuntur sacerdotes et laici viri, qui, Iuris scientia pollentes atque consilia et proposita in diligentissima studiorum ratione penitus defixas habentes, valeant Ecclesiae leges in Populi Dei notitiam latius usque perferre, curare pariter, ut verum earum officium et munus perspiciatur, eademque leges magis magisque colantur atque fidenti laetoque animo accipiantur. Peculiares autem sollicitudines in eos quoque impendatis oportet, qui vel advocandi erunt, ut una vobiscum munus Magistri Iuris prosequantur et provehant, vel gravia onera et moderandi officia suscipere in Ecclesia aliquando

poterunt.

Pergite, igitur, sapientes doctrinaeque studiosi Nobis dilectissimi filii, partes vestras constanti, magno stenuoque animo exsequi; id postulant a vobis supremae Ecclesiae utilitates; immo, in praesentibus temporum adiunctis, Ecclesia renovato et quasi anxio studio hoc urgere videtur.

Nostram autem sinceram laudem, paterna Nostra hortamenta Nostraque flagrantia vota confirmare iuvat Apostolica Benedictione, quam vobis omnibus, hic praesentibus, caelestium gratiarum auspiciis, peramanter impertimus.